

Josh McDowell, Waardoor is Jezus zo anders? Hij is God!

Uit: Jezus: feit of fictie?, Amerongen plm. 1990, p.9-26; bijbelcitaten komen uit Het Boek

Inhoud

- 1 Jezus is God
- 2 De apostelen over Jezus' God-zijn
- 3 Jezus over zijn God-zijn
- 4 Marcus over Jezus' God-zijn
- 5 De reactie van de joodse leiders op Jezus' uitspraken over zijn God-zijn
- 6 Waar of onwaar?
- 7 Drie mogelijkheden
 - 7.1 Hij was een leugenaar
 - 7.2 Hij was geestelijk gestoord
 - 7.3 Hij was inderdaad God
- 8 Bijlage: Alister McGrath over het God-zijn van Jezus

1 Jezus is God

Niet zo lang geleden vroeg ik aan een groep mensen: 'Wie is Jezus Christus? Wat vinden jullie van Hem?' Het antwoord was dat Hij een groot geestelijk leider was. Daar ben ik het mee eens. Jezus Christus was een groot geestelijk leider. Maar ik geloof dat Hij veel meer was. Door de eeuwen heen zijn de meningen verdeeld geweest over de vraag: 'Wie is Jezus?' Waarom zoveel onenigheid over één persoon? Waardoor komt het dat zijn naam meer irritatie oproept dan de naam van enig ander geestelijk leider? In welk opzicht is Jezus anders dan andere geestelijke leiders? Waarom ergeren mensen zich niet zo aan Boeddha, Mohammed of Confucius?

De reden is dat deze anderen niet beweerd hebben dat ze God waren. Dat deed Jezus wel. Dat is het waardoor Hij zo anders is dan andere geestelijke leiders. Het duurde niet lang of de mensen die Jezus kenden, beseften dat Hij verbazingwekkende rechten voor zich opeiste. Het werd duidelijk dat Hij er aanspraak op maakte dat Hij meer was dan een profeet of leraar. Hij maakte er klaarblijkelijk aanspraak op de Zoon van God te zijn, op zo'n manier dat dat gelijk stond aan God zelf. Hij introduceerde zichzelf als de enige weg tot contact met God, de enige bron voor vergeving van zonden en de enige manier om gered te worden.

2 De leerlingen over Jezus' God-zijn

Voor veel mensen is dit te eenzijdig, te bekrompen om in te geloven. Maar het punt is niet: wat willen wij denken of geloven, maar veeleer: wie beweerde Jezus zelf dat Hij was? Wat hebben de nieuwtestamentische geschriften ons hierover te zeggen?

We horen vaak de uitdrukking 'de godheid van Christus'. Dat betekent dat Jezus Christus, als Zoon van God, ook zelf God is.

De theoloog A.H. Strong omschrijft God als de 'oneindige en volmaakte geest in wie alle dingen hun oorsprong, bestaan en einde hebben'. Deze definitie van God kan gebruikt worden door alle theïsten, ook door moslims en Joden. Het theïsme leert dat God een persoonlijk God is en dat het heelal door Hem ontworpen en geschapen is. God houdt het in stand en regeert nog steeds.

De christen in zijn theïsme voegt nog aan bovenstaande definitie toe: 'en die mens geworden is als Jezus van Nazaret'.

Jezus Christus is eigenlijk een naam en een titel. De naam Jezus is afgeleid van het Griekse woord voor de naam Jeshua of Joshua en betekent 'de Heer reddt'. De titel Christus is afgeleid van het Griekse woord voor Messias (of in het Hebreeuws Mashiach - Daniël 9:26) en betekent 'Gezalfde'. Twee functies, koning en priester, liggen besloten in het gebruik van de titel 'Christus'. Zijn titel is er de bevestiging van dat Jezus de beloofde Priester en Koning uit de oudtestamentische profetieën is. En dat is een zaak van doorslaggevende betekenis voor het juist verstaan van Jezus en het christendom.

Het Nieuwe Testament laat Christus duidelijk zien als God. De namen voor Christus in het Nieuwe Testament zijn dusdanig dat ze eigenlijk alleen voor iemand gebruikt kunnen worden die God is. Jezus wordt ook God genoemd in het bijbelcitaat Titus 2:13: 'Wij moeten vol verwachting uitkijken naar de dag dat wij zijn heerlijkheid zullen zien; de heerlijkheid van onze grote God en Redder, Jezus Christus' (zie ook Johannes 1:1; Hebreeën 1:8; Romeinen 9:5; 1 Johannes 5:20,21).

De Bijbel kent Hem eigenschappen toe die alleen voor God gelden. Jezus wordt voorgesteld als in zichzelf bestaand (Johannes 1:4; 14:6); alomtegenwoordig (Matteüs 28:20; 18:20); alwetend (Johannes 4:16; 6:64; Matteüs 17:22-27); almachtig (Openbaring 1:8; Lucas 4:39-55; 7:14,15; Matteüs 8:26, 27); en eeuwig leven hebbend (1 Johannes 5:11,12,20; Johannes 1:4).

Jezus ontving eer en aanbidding die alleen God zou mogen ontvangen. In een ontmoeting met de satan zegt Jezus: 'Er staat immers in de Boeken: Geef niemand anders eer dan de Here, uw God' (Matteüs 4:10). Toch ontving Jezus aanbidding als God (Matteüs 14:33; 28:9) en gebod Hij zelfs soms als God geëerd te worden (Johannes 5:23, zie ook Hebreeën 1:6; Openbaring 5:8-14).

De meeste volgelingen van Jezus waren vrome Joden die in de ene ware God geloofden. Ze geloofden met hart en ziel in één God en toch erkenden ze Hem als mens-geworden God.

Door zijn uitgebreide rabbijnse scholing was Paulus één van de mensen van wie het het minst waarschijnlijk was dat hij een man uit Nazaret zou aanbidden en Hem Heer zou noemen. Maar dat is nou precies wat Paulus deed! Hij erkende het Lam van God (Jezus) als God toen hij zei: 'Pas goed op uzelf en op de kudde, waarover de Heilige Geest u het toezicht heeft gegeven. Leef als herders voor de gemeente van God, die Hij door het bloed van zijn eigen Zoon heeft verkregen' (Handelingen 20:28).

Petrus beleed nadat Christus hem gevraagd had wie Hij was: 'U bent de Christus, de Zoon van de levende God' (Matteüs 16:16). Jezus beantwoordde Petrus' belijdenis niet door zijn antwoord te corrigeren, maar door de geldigheid en bron ervan te erkennen: 'Gelukkig ben jij, Simon, zoon van Jona! Mijn hemelse Vader heeft je dit persoonlijk duidelijk gemaakt. Je hebt dit niet van een mens' (Matteüs 16:17).

Marta, iemand die Jezus van nabij kende, zei tegen Hem: 'Ik geloof dat U de Christus bent, de Zoon van God, die in de wereld komen zou' (Johannes 11:27).

Dan is er nog Natanaël die dacht dat er uit Nazaret niets goed kon komen. Hij gaf toe dat Jezus 'de Zoon van God' was: 'U bent de Zoon van God! De koning van Israël' (Johannes 1 :50).

Terwijl de stenen hem troffen, bad Stefanus: Here Jezus, neem mijn geest bij U' (Handelingen 7 :59).

De schrijver van de brief aan de Hebreeëen noemt Christus God als hij schrijft: 'Maar van zijn Zoon zegt Hij: Aan Uw koninkrijk, o God, komt nimmer een einde' (Hebreeëen 1:8).

Johannes de Doper kondigde de komst van Jezus aan door te zeggen: 'Na zijn doop, terwijl Hij in gebed was, ging de hemel open en streek de Heilige Geest als een duif op Hem neer. Een stem uit de hemel zei: U bent mijn Zoon, die Ik liefheb. Mijn hart verheugt zich in U' (Lucas 3:22).

Dan hebben we natuurlijk ook nog de belijdenis van Tomas, beter bekend als 'de ongelovige Tomas'. 'Ik kan het pas geloven, zei hij, als ik de wonden van de spijkers in zijn handen zie en met mijn eigen hand voel dat Hij een wond in zijn zij heeft.' Ik herken mijzelf in Tomas. Hij zei: 'Luister eens, er staat niet elke dag iemand uit de dood op, of zegt dat hij een mens-geworden God is. Ik heb bewijzen nodig.' 'Acht dagen later waren de leerlingen weer bij elkaar. Tomas was er nu ook bij. Zij hadden de deur op slot gedaan. Ineens was Jezus in hun midden. Vrede, zei Hij. 'Tomas, zie je mijn handen en mijn zij? Voel er maar eens aan en twijfel niet meer. Geloof dat Ik leef! Mijn Here en mijn God, stamelde Tomas. Geloof je het nu, omdat je Mij ziet?, zei Jezus. Gelukkig zijn de mensen, die in Mij geloven zonder Mij gezien te hebben' (Johannes 20:26-29). Jezus aanvaardde het dat Tomas Hem erkende als God. Hij berispte Tomas wel om zijn ongelooft, maar niet om zijn aanbidding.

3 Jezus over zijn God-zijn

Hierbij zou een criticus kunnen opmerken dat dit allemaal aanduidingen zijn die door ánderen over Christus worden gegeven, niet door Christus over zichzelf. Het verwijt dat vaak gehoord wordt, is dat die mensen ten tijde van Christus Hem verkeerd hebben begrepen, evenals wij Hem vandaag verkeerd begrijpen. Met andere woorden, Jezus maakte er in werkelijkheid helemaal geen aanspraak op dat Hij God was.

Maar ik denk dat Hij het wel deed en ik geloof dat we de godheid van Christus regelrecht kunnen aflezen uit de bladzijden van het Nieuwe Testament. Er zijn bijbelplaatsen in overvloed en de betekenis daarvan is duidelijk. Iemand die de Bijbel nauwkeurig nagevorst heeft om te onderzoeken of Christus er al of niet aanspraak op maakte God te zijn, zei: 'Iedereen die het Nieuwe Testament leest en dan niet tot de conclusie komt dat Jezus er aanspraak op maakte God te zijn, zou net zo blind zijn als een mens die op een stralende dag buiten zou staan en zou beweren het zonlicht niet te kunnen zien.'

In het evangelie van Johannes komt een onenigheid voor tussen Jezus en een aantal Joden. Oorzaak hiervan was het feit dat Jezus een lamme man op de sabbat genas en hem zei zijn matras op te nemen en te lopen. Omdat Jezus dat op de sabbat had gedaan, wilden de Joden Hem straffen. Maar Jezus verdedigde zich met de woorden: 'Mijn Vader werkt voortdurend en Ik dus ook. Omdat Hij dat gezegd had, wilden zij Hem doden. Hij had niet alleen iets gedaan wat volgens hen op de sabbat niet mocht; Hij had nu ook nog God zijn eigen Vader genoemd. Daarmee beweerde Hij dus aan God gelijk te zijn' (Johannes 5:16-18).

Nu zou u kunnen zeggen: 'Hoor eens, mijn vader werkt voortdurend en ik dus ook. Wat dan nog? Daar is niets mee bewezen.' Wanneer we een geschrift nader bestuderen moeten we de taal, de cultuur en in het bijzonder de persoon of personen voor wie het bestemd is in aanmerking nemen. In dit geval is de cultuur Joods en de betrokken personen zijn Joodse geestelijke leiders. Laten we eens bekijken hoe de Joden Jezus' opmerkingen opgevat hebben in hun eigen cultuur tweeduizend jaar geleden: 'Omdat Hij dat gezegd had, wilden zij Hem doden. Hij had niet alleen iets gedaan wat volgens hen op de sabbat niet mocht; Hij had nu ook nog God zijn eigen Vader genoemd. Daarmee beweerde Hij dus aan God gelijk te zijn' (Johannes 5: 18). Waarom zo'n heftige reactie?

De reden is dat Jezus zei 'mijn Vader', niet 'onze Vader', en eraan toevoegde 'werkt voortdurend'. Door deze twee opmerkingen stelde Jezus zich gelijk aan God, op één lijn met Gods doen en laten. De Joden spraken niet over God als over 'mijn Vader'. En als ze het al deden dan met de nadere aanduiding 'in de hemel'. Jezus deed dit echter niet. Hij noemde met recht God 'mijn Vader' en dat kon door de Joden niet verkeerd uitgelegd worden.

Jezus gaf ook te kennen dat terwijl God werkte, Hij, de Zoon, ook werkzaam was. Opnieuw begrepen de Joden de zinspelende dat Hij Gods Zoon was. Als gevolg van deze opmerking nam de haat bij de Joden toe. Hoewel ze Hem hoofdzakelijk kwamen opzoeken om Hem lastig te vallen, begon op dat moment de wens te groeien Hem te doden. Niet alleen maakte Jezus aanspraak op gelijkheid met God als zijn Vader, maar Hij verklaarde ook dat Hij één was met de Vader.

Tijdens het vernieuwingsfeest in Jeruzalem werd Jezus benaderd door enige Joodse leiders die Hem vroegen of Hij de Christus was. Jezus beëindigde zijn uitleg aan hen door te zeggen: 'De Vader en Ik zijn één' (Johannes 10:30). 'Weer pakten zij stenen om Hem te stenigen. Jezus zei tegen hen: U hebt met eigen ogen gezien wat Ik door de kracht van de Vader heb gedaan. Waarom wilt u Mij nu stenigen? Wij willen U niet straffen om al het goede wat U gedaan hebt, antwoordden zij, maar omdat U God beleedigt. U bent een mens als wij en U maakt Uzelf tot God!' (Johannes 10:31-33).

Men zou zich af kunnen vragen waarom er zo'n heftige reactie kwam op wat Jezus zei over zijn één zijn met de Vader. Bij bestudering van het Grieks blijkt dat in deze uitdrukking iets interessants ligt opgesloten. A.T. Robertson, een groot kenner van het Grieks, schrijft dat dit 'één' in het Grieks onzijdig is, niet mannelijk en niet aangeeft één 'in persoon' of 'in doel' maar veeleer één 'in wezen of aard'. Robertson voegt daaraan toe: 'Deze krachtige bewering is het hoogtepunt van Christus' aanspraken betreffende de verhouding tussen de Vader en Hemzelf (de Zoon). Zij brengen de Farizeeërs tot het kookpunt.'

De Joden die deze bewering hoorden twijfelden dus echt niet aan de bedoeling van Jezus' aanspraak. Zo schrijft Leon Morris: 'De Joden konden het woord van Jezus slechts als godslastering beschouwen en ze besloten het recht nu in eigen hand te nemen. De wet schreef voor dat godslastering met steniging bestraft zou worden (Leviticus 24: 16). Maar deze mannen lieten het recht zijn loop niet nemen. Zij stelden geen aanklacht op zodat de autoriteiten een eerlijk onderzoek konden instellen. In hun razernij maakten ze zich klaar om tegelijkertijd rechters en beulen te zijn.'

Jezus werd bedreigd met steniging vanwege 'godslastering'. De Joden begrepen precies wat Hij leerde, maar het is de vraag of ze er echt over hebben nagedacht of zijn aanspraken rechtmatig waren of niet. Jezus sprak voortdurend over zichzelf als één in wezen en aard met God. Hij durfde te beweren: 'Als u Mij kende, zou u ook mijn Vader kennen' (Johannes 8:19); 'En wie Mij ziet, ziet God, die Mij gestuurd heeft' (Johannes 12:45); 'Wie Mij haat, haat ook mijn Vader' (Johannes 15:23); 'Daarom moet iedereen even veel eer geven aan de Zoon als aan de Vader. Wie de Zoon niet eert, eert ook de Vader niet, die Hem gezonden heeft' (Johannes 5:23); enz. Deze aanduidingen geven aan dat Jezus zichzelf als meer dan alleen maar een mens beschouwde. Meer nog: Hij was de gelijke van God.

Degenen die zeggen dat Jezus alleen maar wat dichterbij of wat vertrouwelijker met God was dan anderen, moeten maar eens nadenken over wat Hij zei: 'Als u Mij niet eert zoals u de Vader eert, onteert u ons beiden.'

4 Marcus over Jezus' God-zijn

Toen ik eens voor studenten een lezing hield, onderbrak een professor me en zei dat het enige evangelie waarin Jezus beweert God te zijn, het evangelie van Johannes was en dat dit het laatst geschreven was. Hij beweerde vervolgens dat Marcus, het oudste evangelie, deze aanspraak van Jezus niet eenmaal noemt.

Het was duidelijk dat deze man Marcus niet had gelezen - of niet veel aandacht had geschonken aan wat hij las. Als antwoord hierop opende ik het evangelie van Marcus. Daarin maakt Jezus aanspraak op de bevoegdheid dat Hij zonden kan vergeven. 'Jezus zag dat zij er gewoon niet aan twijfelden of Hij hun vriend zou helpen. Hij zei tegen de verlamde man: Ik vergeef u al uw zonden' (Marcus 2:5; zie ook Lucas 7:48-50). Volgens de Joodse wet was dit iets dat alleen God kon doen; volgens Jesaja 43:25 is dit recht slechts aan God voorbehouden. De schriftgeleerden zeiden: 'Hoe durft Hij! Hij spot met God. Er is er maar één die de mensen hun zonden kan vergeven en dat is God!' (Marcus 2:7). Toen vroeg Jezus wat gemakkelijker zou zijn, te zeggen 'Uw zonden worden vergeven' of te zeggen 'Sta op en wandel'?

Volgens het Wycliffe-bijbelcommentaar is dit 'een vraag waar geen antwoord op is. Allebei de uitspraken zijn even makkelijk gedaan; maar er is goddelijke macht voor nodig om er één te doen en die ook in daden om te zetten. Natuurlijk zal een bedrieger, die probeert te voorkomen dat hij ontmaskerd wordt, de eerste uitspraak het gemakkelijkst vinden. Jezus genas ook de ziekte opdat de mensen zouden weten dat Hij de macht had om met de oorzaak van de ziekte af te rekenen'. Toen Hij dat zei werd Hij door de geestelijke leiders van godslastering beschuldigd.

Lewis Sperry Chafer schrijft: 'Niemand op aarde heeft de bevoegdheid of het recht om zonden te vergeven behalve de Ene tegen wie allen gezondigd hebben. Als Christus zonden vergaf - en dat deed Hij immers - was Hij niet met een menselijke aangelegenheid bezig. Daar niemand zonden kan vergeven dan God alleen, is het afdoende bewezen dat Christus, daar Hij zonden vergaf, God is.'

Toch zat deze opvatting van vergeving me een hele tijd dwars, omdat ik het niet helemaal kon begrijpen. Op een dag, in een college filosofie, haalde ik de bovenstaande verzen uit Marcus aan, in antwoord op een vraag over de godheid van Christus. Iemand bestreed toen mijn conclusie dat vergeving door Christus zijn godheid aantoonde. Hij zei dat hij iemand kon vergeven en dat daarmee niet bewezen was dat hij pretendeerde God te zijn. Terwijl ik daar over nadacht, kwam bij me op waarom de geestelijke leiders tegen Christus ingingen. Ja, je kunt zeggen 'ik vergeef je', maar dat kan alleen de persoon tegen wie gezondigd werd. Met andere woorden, als jij tegen mij zondigt, kan ik zeggen 'ik vergeef je'. Maar dat was hier bij Christus niet het geval. De verlamde had gezondigd tegen God de Vader en toen zei Jezus, op eigen gezag: 'Uw zonden zijn vergeven.' Ja, wij kunnen onrecht vergeven dat ons is aangedaan, maar in geen geval kan iemand behalve God zelf zonden vergeven die tegen God zijn bedreven. En dat is nu wat Jezus deed! Geen wonder dat de Joden het niet namen toen een timmerman uit Nazaret het waagde op zoiets aanspraak te maken. Jezus deed dingen die alleen aan God voorbehouden zijn; de macht om zonden te vergeven is daar een opzienbarend voorbeeld van.

In het evangelie van Marcus vinden we ook het proces tegen Jezus (14:60-64). Deze rechtszitting levert één van de duidelijkste aanwijzingen op dat Jezus er aanspraak op maakte dat Hij God was. 'De hogepriester die in het midden zat, stond op en vroeg aan Jezus: Waarom geeft U geen antwoord op de beschuldigingen van deze mannen? Maar Jezus zweeg. Hij zei geen woord. De hogepriester vroeg: Bent U de Christus? De Zoon van God? Ja, zei Jezus. Dat ben ik. En u zult Mij zien zitten aan de rechterhand van God en Mij zien komen in de wolken. De hogepriester maakte zich vreselijk kwaad en scheurde zijn kleren kapot. Nu hebben wij geen getuigen meer nodig! riep hij. Hebt u gehoord hoe Hij God beledigde? Wat doen wij met Hem? Alle aanwezigen vonden dat Hij de doodstraf verdiende.'

Eerst wilde Jezus niet antwoorden, en daarom liet de hogepriester Hem onder ede stellen. Nu Hij onder ede stond moest Jezus antwoorden (en ik ben zo blij dat Hij antwoord gaf). In antwoord op de vraag: 'Bent U de Christus? De Zoon van God?' zei Hij: 'Dat ben Ik.'

5 De reactie van de joodse leiders op Jezus' uitspraken over zijn God-zijn

Een analyse van Christus' getuigenis laat zien dat Hij aanspraak maakte

- 1) de Zoon van God te zijn,
- 2) degene die aan de rechterhand van God zou zitten, en
- 3) die men zou zien komen in de wolken.

Deze uitspraken zijn stuk voor stuk duidelijk Messiaans. Het sneeuwbaaleffect van alle drie bij elkaar is overduidelijk. Het Sanhedrin, de Joodse raad, haalde alle drie de punten eruit en de hogepriester reageerde erop door zijn kleren te scheuren en te antwoorden: 'Nu hebben wij geen getuigen meer nodig!' Eindelijk hadden zij het zelf van Hem gehoord. Hij werd veroordeeld door de woorden uit zijn eigen mond.

Robert Anderson wijst op het volgende: 'Geen enkel getuigenis à décharge is overtuigender dan dat van vijandige getuigen; het feit dat de Heer er aanspraak op maakte God te zijn, wordt onbetwistbaar bevestigd door wat zijn vijanden deden. Nu moeten we wel bedenken dat de Joden geen onderontwikkelde mensen waren, maar een hoogbeschaafd en door en door godvruchtig volk; en juist op deze beschuldiging, zonder één stem tegen, werd tot zijn dood besloten door het Sanhedrin - hun grote nationale raad, bestaande uit hun hoogste geestelijke leiders, onder wie mannen van formaat zoals Gamaliël en zijn beroemde leerling Saulus van Tarsus.'

Het is dus duidelijk dat dit het getuigenis is dat Jezus over zichzelf wilde afleggen. We zien ook dat de Joden zijn antwoord begrepen hebben als een aanspraak op zijn godheid. Toen moesten er twee tegenstrijdige mogelijkheden onder ogen worden gezien: óf dat zijn verklaringen godslasterlijk waren, óf dat Hij inderdaad God was. Voor zijn rechters was het een duidelijke zaak - ja, zo duidelijk, dat ze Hem kruisigden en toen hoorden: 'Hij vertrouwde toch op God? (...) Hij is immers Gods Zoon?' (Matteüs 27:43).

H.B. Swete legt uit wat het betekent als de hogepriester zijn kleren scheurt: 'De wet verbood de hogepriester zijn kleren te scheuren bij smart in zijn persoonlijk leven (Leviticus 10:6; 21:10), maar in zijn functie als rechter eiste het gebruik van hem dat hij op deze wijze uiting gaf aan zijn afschuw over alle godslastering die in zijn tegenwoordigheid werd geuit. Het was duidelijk een opluchting voor de rechter die in verlegenheid gebracht was. Ook al kwam er geen betrouwbaar bewijsmateriaal ter beschikking, de noodzaak ervoor was nu toch opgeheven: de gevangene had nu immers zichzelf beschuldigd.'

We kunnen zien dat dit geen gewoon proces was, zoals de jurist Irwin Linton tot uitdrukking brengt: 'Uniek onder de strafprocessen is dit proces, waarin het niet gaat om de daden maar om de identiteit van de beschuldigde. De misdaad die Christus ten laste werd gelegd, de bekentenis of het getuigenis of nog liever de komedie die voor het hof werd opgevoerd waarop Hij werd veroordeeld, het verhoor door de Romeinse landvoogd, het opschrift op het kruis en het commentaar bij de terechtstelling betroffen allemaal die ene vraag naar de werkelijke identiteit en waardigheid van Christus: Wat denkt u van de Christus? Wiens Zoon is Hij?'

Rechter Gaynor, een begaafd jurist uit New York, nam in een toespraak over het proces van Jezus het standpunt in dat godslastering het enige was dat Hem voor het Sanhedrin ten laste is gelegd. Hij zegt: 'Uit alle evangelieverhalen blijkt duidelijk, dat de zogenaamde misdaad waarvoor Jezus werd berecht en veroordeeld, godslastering was. Jezus had er aanspraak op gemaakt dat Hij bovennatuurlijke macht bezat en voor een menselijk wezen is dat godslastering' (Johannes 10:33). Bij de meeste processen worden de mensen berecht om wat ze gedaan hebben, maar dit ging niet op in het proces van Christus. Jezus werd berecht om wie Hij was.'

Het proces van Jezus zou voldoende moeten zijn om overtuigend te bewijzen dat Hij zijn godheid beleeft. Zijn rechters getuigden hiervan. Maar op de dag van zijn kruisiging bevestigden ook zijn vijanden dat Hij er aanspraak op maakte God te zijn. 'De mannen van de Hoge Raad lieten zich ook niet onbetuigd. Hij heeft anderen gered, spotten ze. Maar Hij kan zichzelf niet eens redden! U bent toch de koning van Israël? Kom eens van dat kruis af. Dan zullen we in U geloven. Hij vertrouwde toch op God? Als God zoveel met Hem opheeft, laat die Hem dan komen redden. Hij is immers Gods Zoon?' (Matteüs 27:41-43).

6 Waar of onwaar?

Dat Jezus er zo duidelijk aanspraak op maakte God te zijn, ondergraaft volkomen het gepraat van sceptici die Jezus alleen maar beschouwen als een moreel hoogstaand mens of als een profeet die veel diepzinnige dingen heeft gezegd.

Zo'n conclusie wordt vaak gepresenteerd als de enige die aanvaardbaar is voor denkende mensen. De moeilijkheid is dat veel mensen wel ja knikken, maar nooit inzien dat deze redenering helemaal niet klopt. Voor Jezus was van fundamenteel belang: 'Wie ben Ik volgens de mensen?' Op grond van wat Jezus zei en op grond van de aanspraken die Hij maakte is het onmogelijk tot de conclusie te komen dat Hij gewoon een goed, hoogstaand mens of een profeet was. Voor die conclusie bestaat geen enkele aanleiding en het is ook nooit de bedoeling van Jezus geweest.

C.S. Lewis schrijft: 'Wat ik hier tracht te voorkomen is dat men die onzinnige opmerking maakt die de mensen vaak over Hem maken: "Ik ben bereid van Jezus te aanvaarden dat Hij een voorbeeldig leermeester is, maar niet dat Hij God is." Dat is nu precies wat we niet moeten zeggen. Een mens die niet meer is dan een mens en de dingen zegt die Jezus zei kan helemaal geen groot leermeester zijn.'

Hij zou óf een gek zijn - op het vlak van de man die ze ziet vliegen en in de waan leeft dat hij Napoleon is - óf hij zou de duivel uit de hel zijn. U moet maar kiezen. Of deze man was, en is, de Zoon van God, of anders is hij een krankzinnige of nog iets ergers.'

Lewis voegt hieraan toe: 'Je kunt Hem opsluiten als een krankzinnige, je kunt op Hem spuwen en Hem als demon doden; of voor Hem neerknielen en Hem Heer en God noemen. Maar laten we niet aankomen met neerbuigende onzin dat Hij een groot menselijk leraar was. Die mogelijkheid heeft Hij voor ons niet opengelaten. Dat was zijn bedoeling niet.'

Kenneth Scott Latourette zegt: 'Het is niet zijn leer die Jezus uitzonderlijk maakt, hoewel die leer alleen al Hem aanzien zou kunnen geven. Het is de combinatie van de leer en de man zelf. Men kan die twee niet scheiden. Voor iedere aandachtige lezer van de evangeliën moet het duidelijk zijn dat Jezus zichzelf en zijn leer als onafscheidelijk beschouwde. Hij was een groot leraar, maar Hij was meer. Zijn leerstellingen over het Koninkrijk van God, over menselijk gedrag en over God waren belangrijk, maar ze zijn niet van Hem te scheiden zonder, vanuit zijn standpunt, ongeldig te worden.'

Jezus beweerde dat Hij God was. Hij liet geen enkele andere keus over. Zijn pretentie is terecht of ten onrechte.

7 Drie mogelijkheden

De vraag van Jezus aan zijn discipelen: 'En jullie dan? Wat denken jullie over Mij? Wie ben Ik?' (Matteüs 16:15) kan op drie manieren beantwoord worden.

7.1 Hij was een leugenaar

Neem eerst eens aan dat zijn pretentie ten onrechte was, maar dan hebben we nog twee mogelijkheden over: of Hij wist dat het niet waar was, óf Hij wist het niet. We zullen beide mogelijkheden afzonderlijk overwegen en de uitkomst onderzoeken.

Als Jezus wist, toen Hij zijn aanspraken maakte, dat Hij geen God was, dan loog Hij en bedroog zijn volgelingen met opzet. Maar als Hij een leugenaar was, dan was Hij ook een huichelaar, omdat Hij tegen anderen zei dat zij tot elke prijs eerlijk moesten zijn, terwijl zijn eigen leven één enorme leugen was. Erger nog, dan was Hij een duivel omdat Hij anderen zei op Hem te vertrouwen voor hun eeuwige bestemming. Als Hij wist dat zijn pretenties niet houdbaar waren, dan was Hij wel onuitsprekelijk slecht. En tenslotte zou Hij ook een dwaas zijn, want het waren zijn aanspraken op goddelijkheid die leidden tot zijn kruisiging.

Veel mensen zullen zeggen dat Jezus een voorbeeldig leermeester was. Laten we reëel blijven. Hoe kon Hij een voorbeeldig leermeester zijn en willens en wetens de mensen misleiden op het belangrijkste punt van zijn leer: zijn eigen identiteit? Een logische gevolgtrekking zou zijn dat Hij opzettelijk stond te liegen. Maar dat is een opvatting over Jezus die niet klopt met wat we over Hem en over de uitwerking van zijn leer en leven weten. Want waar Jezus ook verkondigd is, zijn levens ten goede veranderd, hebben volkeren zich ten goede gekeerd, zijn dieven eerlijk geworden, zijn alcoholisten genezen, zijn onverdraaglijke mensen kanalen van liefde geworden, en zijn onrechtvaardigen gerechtvaardigd.

De Engelse geschiedkundige William Lecky schrijft: 'Hij is niet alleen het allergrootste voorbeeld van goedheid geweest, maar ook de sterkste drijfveer voor de mensen om die in praktijk te brengen. Het eenvoudige verhaal over deze drie korte jaren van zijn openbaar optreden heeft meer gedaan om de mensheid te vernieuwen en milder te maken dan alle verhandelingen van filosofen en alle vermaningen van moralisten.'

De geschiedkundige Philip Schaff zegt: 'Als dit getuigenis niet waar is, dan moet het volslagen godslastering of waanzin zijn. Maar die veronderstelling houdt geen moment stand tegenover de morele zuiverheid en waardigheid van Jezus die zich in al zijn woorden en daden openbaarden en onderkend zijn over de hele wereld. Evenmin kan er sprake zijn van zelfbedrog in zo'n geweldig belangrijke zaak en met een verstand dat in alle opzichten zo helder en zo nuchter is. Hoe kon Hij een dweper of een waanzinnige zijn, Hij die geestelijk nooit uit zijn evenwicht raakte, die rustig boven alle moeilijkheden en vervolgingen stond, zoals de zon boven de wolken, die altijd het verstandigste antwoord op strikvragen gaf, die rustig en weloverwogen zijn dood en het kruis voorspelde, zijn opstanding op de derde dag, de uitstorting van de Heilige Geest, de grondlegging van zijn Kerk, de verwoesting van Jeruzalem - voorspellingen die letterlijk in vervulling zijn gegaan? Iemand met een zo oorspronkelijke geest, zo volkomen, zo gelijkmatig en uit één stuk, zo volmaakt, zo menselijk en toch zo hoog verheven boven alle menselijke grootheid, zo iemand kan noch een bedrieger, noch een verzinsel zijn.'

Ergens anders beargumenteert Schaff dat Christus geen leugenaar kan zijn geweest. 'Hoe zou - en dan beroep ik mij op de logica, op het gezonde verstand en de ervaring - hoe zou een bedrieger (dus een misleidende, zelfzuchtige, verdorven man) het zuiverste en edelste karakter dat in de wereld bekend is hebben kunnen verzinnen en van begin tot eind consequent kunnen volhouden; een karakter dat zo volmaakt waar en echt leek? Hoe kon hij een plan hebben ontworpen en met succes uitvoeren - een plan van weergaloze sociale beweging, van zedelijke grootheid en verhevenheid - en er zijn eigen leven voor opofferen, tegen de sterkste vooroordelen van zijn volk en tijd in?'

Iemand die leefde zoals Jezus leefde, leerde zoals Jezus leerde en stierf zoals Jezus stierf, kan geen leugenaar geweest zijn.

7.2 Hij was geestelijk gestoord

Als het ondenkbaar is dat Jezus een leugenaar was, is het dan niet mogelijk dat Hij zelf gedacht heeft dat Hij God was, maar dat Hij zich heeft vergist? Het is toch mogelijk om oprecht te zijn en desondanks ongelijk te hebben? Dan moeten we wel bedenken dat iemand geestelijk gestoord moet zijn als hij meent dat hij God is, vooral in een uiterst monotheïstische cultuur, en als hij dan aan anderen vertelt dat hun eeuwige bestemming afhangt van hun geloof in hem. Was Jezus Christus zo iemand?

Iemand die gelooft dat hij God is, lijkt op iemand van vandaag die gelooft dat hij Napoleon is. Hij zou bedrogen uitkomen en zichzelf voor de gek houden en waarschijnlijk zou hij in een inrichting opgenomen worden opdat hij zichzelf of iemand anders geen kwaad kan doen.

In Jezus zien we echter niets van de afwijkingen en het gebrek aan evenwicht die meestal met gestoord-zijn samengaan. Zijn evenwicht en kalmte zouden zeker verbazingwekkend zijn als Hij geestesziek was. We moeten onder ogen zien dat, als iemand zegt God te zijn, dat zeker een vlucht uit de werkelijkheid zou zijn.

In het licht van andere dingen die we over Jezus weten, is het moeilijk te geloven dat Hij geestelijk gestoord was. Hier is een mens die enkele van de meest diepzinnige uitspraken in de geschiedenis deed. Zijn leer heeft velen bevrijd die in geestelijke slavernij waren.

Clark H. Pinnock vraagt: 'Leed Hij aan grootheidswaanzin? Was Hij omtrent zijn grootheid een waanzinnige, een onopzettelijke bedrieger? Nogmaals, de kundigheid en diepgang van zijn leerstellingen pleiten slechts voor zijn algehele geestelijke gezondheid. We wilden wel dat we even gezond van geest waren als Hij!'

De psychiater J.T. Fisher verklaart: 'Als u het totaal zou nemen van alle gezaghebbende artikelen die ooit geschreven zijn door de meest deskundige psychologen en psychiaters over het onderwerp van geestelijke hygiëne - als u ze bij elkaar zou voegen en ze verbeteren en ontdoen van overtollige woordenvloed, als u alleen het vlees zou nemen en niets van de garnering, en als de bekwaamsten onder de levende dichters deze onvervalste brokken zuiver wetenschappelijke kennis bondig zouden verwoorden, zou u een stuntelige en onvolledige samenvatting krijgen van de Bergrede. En het zou een vergelijking in de verste verte niet doorstaan. Bijna tweeduizend jaar lang heeft de christelijke wereld het volledige antwoord op al haar rusteloos en vruchteloos smachtende verlangens in haar handen gehad. Hier ligt de blauwdruk voor gelukkig menselijk leven met optimisme, geestkracht en tevredenheid.'

C.S. Lewis schrijft: 'Het is onvoorstelbaar moeilijk voor het leven, de woorden en de invloed van Jezus een verklaring te geven die minder moeite geeft dan de christelijke verklaring. Er is nooit een bevredigende niet-christelijke verklaring voor gevonden hoe de diepgang, de zuiverheid van zijn zedenleer te rijmen valt met de grootheidswaanzin die in dat geval achter zijn theologische leer zou moeten steken. Vandaar dat de ene niet-christelijke veronderstelling hierover nog verwarrender is dan de andere.'

Philip Schaff redeneert aldus: 'Is zo'n intellect - helder als de hemel, opwekkend als de berglucht, scherp en doordringend als een zwaard, door en door gezond en krachtig, altijd vaardig en altijd beheerst - onderhevig aan een grondig en zeer ernstig waanidee omtrent zijn eigen karakter en opdracht? Wat een belachelijk idee!'

7.3 Hij was inderdaad God

Zelf kan ik niet tot de conclusie komen dat Jezus een leugenaar was. De enige overblijvende mogelijkheid is dat Hij de Christus was, de Zoon van God, zoals Hij beweerde. Als ik hierover met Joodse mensen spreek, is het interessant hoe de meesten antwoorden. Gewoonlijk vertellen ze me dat Jezus een voorbeeldig, rechtschapen godsdienstig leider was, een goed mens, of een soort profeet. Dan vertel ik ze dat Jezus er aanspraak op maakte God te zijn en hou ik hun de drie mogelijkheden voor. Als ik vraag of ze geloven dat Jezus een leugenaar was, reageert men met een scherp 'nee!' Dan vraag ik: 'Gelooft u dat Hij geestelijk gestoord was?' Het antwoord is: 'Natuurlijk niet!' 'Gelooft u dat Hij God is?' Voordat ik adem kan halen, weerklinkt er een 'geen sprake van'.

En toch blijft ons niets anders te kiezen over. Bij de keuze tussen deze drie mogelijkheden is het niet de vraag welke van de drie mogelijk is. Het is duidelijk dat ze alle drie mogelijk zijn. Maar de vraag is: 'Welke is waarschijnlijker?' De beslissing wie Jezus Christus is, moet niet genomen worden aan de hand van een oppervlakkige hersengymnastiek. U kunt zich niet van Hem afmaken door te zeggen dat Hij een voorbeeldig leermeester was. Dat is geen reële mogelijkheid. Hij was een leugenaar, óf Hij was geestelijk gestoord, óf Hij is Heer en God. Daaruit moet u een keus maken.

De apostel Johannes schreef: 'Ik heb hier enkele van de wonderen opgeschreven opdat u zult geloven dat Jezus de Christus is, de Zoon van God. Als u in Hem gelooft, leeft u in zijn naam' (Johannes 20:31).

Afweging van alle feiten leidt tot de conclusie dat Jezus Heer is. Toch verwerpen sommige mensen deze overwegingen omdat het consequenties heeft voor het doen en laten. Ze willen de verantwoordelijkheid niet onder ogen zien noch de consequenties als ze Hem als God aanvaarden.

8 Bijlage: Alister McGrath over het God-zijn van Jezus

Uit: Alister McGrath, 2000 jaar Christendom. Een introductie, Kampen 2000, p.93-98

Jezus = Heer/kurios

Dit woord wordt in het Nieuwe Testament op twee manieren gebruikt.

Het is allereerst een beleefde aanspreektitel. Als Marta Jezus 'Heer' noemt (Joh.11:21), is dat misschien alleen maar een vorm van beleefdheid.

Er is echter ook een andere betekenis. De belijdenis 'Jezus is Heer' (Rom.10:9; 1 Kor.12:3) wordt door Paulus wel degelijk opgevat als een samenvatting van de kern van het evangelie. Christenen zijn mensen die 'de naam van de Heer aanroepen' (Rom.10:13; 1 Kor.1:2). Wat wil dit zeggen? Blijkbaar werd de term *kurios* in het Palestina van de eerste eeuw speciaal gebruikt voor een goddelijk persoon, of minstens voor iemand die meer dan een gewoon mens was. Maar het allerbelangrijkst is het feit dat de oudtestamentische naam van God, de vier onuitsprekelijke letters (JHWH) in het Grieks met *kurios* vertaald werden. Zo werd dit Griekse woord de normale manier om rechtstreeks te spreken over de God die zich op de Sinaï aan Israël had geopenbaard en daar met zijn volk een verbond had gesloten. De joden gebruikten die naam voor niemand en niets anders. De historicus Josefus vermeldt dat de joden weigerden de Romeinse keizer *kurios* te noemen, omdat deze naam volgens hen alleen aan God toekwam.

De schrijvers van het Nieuwe Testament gebruikten deze naam echter zonder aarzeling voor Jezus, met alles wat dat inhoudt. Een naam die exclusief aan God toekwam, werd evenzeer voor Jezus gebruikt. Dit was niet een vergissing van onwetende schrijvers die slecht op de hoogte waren met de joodse achtergrond. De eerste discipelen waren allemaal joden. Een man als Paulus, die de term 'Heer' het meest gebruikt, wist heel goed wat hij daarmee zei. Zij konden er niet onderuit om Jezus deze titel te geven, vanwege de gegevens die ze over Hem hadden, vooral over zijn opstanding uit de dood. Het was een opzettelijke, weloverwogen en gerechtvaardigde beslissing, die in het licht van de geschiedenis van Jezus geheel op zijn plaats was. Hij is in heerlijkheid verheven en zit aan de rechterhand van God. Hij deelt Gods status en behoort dus als Heer aangesproken te worden.

Soms wordt in het Nieuwe Testament een tekst uit het Oude aangehaald waarin de naam 'Heer' (dus 'de Heer, uw God') voorkomt, en uitdrukkelijk toegepast op 'de Heer, Jezus'. Een van de meest treffende voorbeelden komen we tegen in Hand.2:21, dat Joël 2:28-31 (NBG-vertaling) citeert. Het gedeelte in Joël spreekt van een toekomstige periode in de geschiedenis van Gods volk waarin Gods Geest op het hele volk wordt uitgestort. Op deze 'grote en geduchte dag des Heren' (dat wil zeggen, 'van God') zal het gebeuren dat ieder 'die de naam des Heren aanroept, behouden zal worden'. Met andere woorden, allen die een beroep op God doen zullen behouden worden.

In zijn toespraak op de Pinksterdag verwijst Petrus naar deze profetie (zie Hand.2:17-21); hij noemt diezelfde woorden: 'Wie de naam van de Heer aanroept, zal behouden worden'. In het gedeelte dat daarop volgt, blijkt dat de 'Heer' die hij bedoelt niemand anders is dan 'Jezus van Nazaret' (vs.22) die God 'tot Heer en tot Christus gemaakt heeft' (vs.36). Petrus verklaart dat de opstanding bewijst dat diezelfde Jezus die gekruisigd was, nu door God openlijk erkend is als Messias en Heer, met recht op dezelfde status als God.

In Fil. 2:10-11 vinden we nog een interessant voorbeeld, waar Jesaja wordt geciteerd. Jesaja profeteerde van een dag dat 'iedere knie voor de Heer (voor God) zal buigen' en dat 'iedere tong Hem zal belijden'. Het is een krachtige passage waarin de uniciteit van de God van Israël en zijn recht op universeel gezag en erkenning duidelijk tot uitdrukking komen (Jes.45:20-25). Paulus past deze woorden rechtstreeks op Jezus toe. (...)

De term 'Heer' voor Jezus kan dus beschouwd worden als erkenning van zijn verheven status, op grond van zijn opstanding.

Jezus = God

De belijdenis dat Jezus goddelijk is, is de climax van het nieuwtestamentische getuigenis over de persoon van Jezus Christus. Er zijn tenminste tien teksten die zo over Jezus spreken (Joh.1:1; 1:18; 20:28; Rom.9:5; Tit.2:13; Hebr.1:8-9; 2 Petr.1:1 en 1 Joh.5:20). Andere wijzen diezelfde kant op en leiden tot diezelfde conclusie (Matt.1:23; Joh.17:3; Gal.2:20; Ef.5:5; Kol.2:2; 2 Tess.1:12; 1 Tim. 3:16).

We zullen enkele van deze verzen nagaan. Een van de opmerkelijkste gedeeltes van het Nieuwe Testament beschrijft hoe Tomas' twijfel aan de opstanding van Jezus werd opgeheven (Joh.20:24-29). Tomas betwijfelde of Jezus wel echt was verrezen. Maar zijn twijfel slaat om in geloof wanneer de opgestane Jezus hem de wonden van de kruisiging laat zien en voelen. Tomas reageert met de belijdenis: 'Mijn Heer en mijn God!' (Joh.20:28). Deze buitengewone woorden stemmen volkomen overeen met het getuigenis over Jezus Christus van dit hele evangelie. We hebben al gezien hoe de term 'Heer' gebruikt kon worden als naam van God. Maar Tomas zegt niet alleen 'Heer' maar ook 'God', waarmee hij expliciet maakt wat verder impliciet zou blijven.

De tweede Petrusbrief is een wat later document uit het Nieuwe Testament. De brief is gericht aan 'hen die door de rechtvaardigheid van onze God en redder, Jezus Christus, hetzelfde kostbare geloof hebben gekregen als wij' (2 Petr.1:1). Een dergelijke uitdrukking vinden we ook bij Paulus' brief aan Titus, waar Paulus spreekt over Jezus Christus als onze God en redder (2:13, vergelijk 1:3 en 4). Uit de Griekse vorm van deze zinnen blijkt dat ze niet zo vertaald kunnen worden dat 'God' en 'redder' op twee verschillende personen slaan. Beide titels gaan over dezelfde persoon, Jezus Christus.